

Л. Д. Федорова

Музейний фонд України

МУЗЕЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ – сукупність окремих музейних предметів, музейних колекцій і зібрань, що постійно зберігаються на території України, незалежно від їхнього походження та форм власності, а також музейних предметів і музейних колекцій, що знаходяться за межами України і є її власністю або, відповідно до міжнародних договорів, підлягають поверненню в Україну. Склад, організацію та порядок використання музей. фонду в УРСР вперше визначило «Положение о Музейном фонде Союза ССР» (запроваджене 1965, замінене 1988 новим однойм. норматив. актом). Порядок формування М. ф. У., обліку музей. предметів, колекцій і зібрань, забезпечення їхньої охорони, збереження та використання окреслює «Положення про Музейний фонд України», затв. 2000 КМ України. М. ф. У. є нац. багатством України, невід’єм. складовою культурної спадщини. Виокремлюють держ. і недерж. частини М. ф. У. До держ. належать музейні предмети й зібрання держ. власності, які зберігають у держ. музеях, зокрема в музеях сфери упр. місц. органів виконав. влади та органів місц. самоврядування, а також у музеях при установах, організаціях, підприємствах і навч. закладах держ. і комунал. форм власності чи в їхньому складі. Недерж. частина М. ф. У. належить приват. особам, громад. і реліг. об’єднанням та організаціям і не відноситься або не підлягає віднесенню до держ. частини М. ф. У. Держ. частину М. ф. У. формують шляхом придбання в установленому порядку предметів музей. значення центр. органами виконав. влади, що забезпечують формування та реалізують держ. політику у сферах культури та мистецтв, ін. центр. і місц. органами виконав. влади, органами місц. самоврядування за рахунок коштів держ. та місц. бюджетів і музеями – за рахунок коштів держ. і місц. бюджетів та ін. джерел, не заборонених законодавством; безоплатної передачі предметів музей. значення підприємствами, установами, організаціями, об’єднаннями громадян і громадянами; передачі повернутих відповідно до законодавства України в дохід держави музей. предметів, предметів музей. значення; передачі в установленому порядку предметів музей. значення, виявлених під час археол., етногр., наук.-природн. та ін. експедицій, буд., ремонт. або реставрац. робіт, зокрема із дорогоцін. металів і каменів, та скарбів; повернення в Україну розшуканих незаконно вивезених музей. предметів, музей. колекцій, зібрань і предметів музей. значення; передачі предметів музей. значення, вилучених на митниці; поповнення музей. зібрань ін. способами, передбаченими законодавством. У випадку

продажу музей. предметів, музей. колекцій і зібрань недерж. частини М. ф. У., держава має переважне право на їхнє придбання. Музейні предмети, музейні колекції та зібрання держ. частини М. ф. У. закріплюють за музеями на правах оператив. управління. Вони не підлягають приватизації та не можуть бути предметом застави. Унікал. музейні предмети, музейні колекції та зібрання М. ф. У., предмети музей. значення, що підлягають внесенню до М. ф. У. і мають винятк. художнє, істор., етногр. і наук. значення, незалежно від форми власності та місця зберігання вносять до Держ. реєстру нац. культур. надбання (відповідно до затв. 1992 Положення про нього). Власники пам'яток М. ф. У. або уповноважені ними органи зобов'язані забезпечити належні умови їхнього збереження, зокрема встановити спец. науково обґрунтов. режим зберігання, проводити консервацію та реставрацію. Законодавство забороняє знищувати та вивозити за межі України музейні предмети та предмети музей. значення М. ф. У., крім випадків тимчасового їхнього перебування за кордоном для експонування на виставках, реставрації або проведення наук. експертизи. Першочерг. завданням держ. культур. політики сучас. України є формування зведеного каталогу М. ф. У., оскільки єдиного Держ. реєстру нац. культур. надбання не створено. Положення про нього не узгоджене з ін. законодав. та норматив. актами, зокрема із Законом України «Про охорону культурної спадщини» (2000), згідно з яким розпочато роботу з укладання Держ. реєстру нерухомих пам'яток України (отже, нерухомі об'єкти культур. спадщини України мають обліковувати у 2-х реєстрах). Відсутність реєстру М. ф. У. унеможлиблює доступ до інформації про цінні рухомі й нерухомі пам'ятки нац. культур. надбання, необхід. для наук., освіт., просвітн. та ін. роботи. Крім того, в умовах втрати Україною частини тер. внаслідок зброй. агресії РФ 2014 неможливо визначити втрати М. ф. У. з метою захисту нац. інтересів у міжнар. судах. Формування каталогу М. ф. У. також сприятиме проведенню роботи з інвентаризації музей. фондів, встановленню їхнього кількис. і якіс. змісту та втрат; систематизації музей. колекцій і зібрань; визначенню музей. предметів, що потребують реставрації тощо. Зведений каталог М. ф. У. в електрон. вигляді, доступний через мережу Інтернет, дозволить увести в широкий наук. обіг та зробити доступним для загалу знач. обсяг першоджерел, пришвидшить розвиток багатьох галузей науки, розширить міжмузейні контакти, навч. базу освіти тощо. Постій. консультативно-дорадчий орган при Міністерстві культури України – Музейна рада – наприкінці 2017 зафіксувала критич. стан музей. галузі держави через відсутність інформації про стан збереження значної частини держ. М. ф. У. та чинного актуал. стандарту (інструкції зі збереження), що унеможлиблює планування розвитку галузі й використання ресурсів для збереження М. ф. У. Вона рекомендувала підготувати кількісну та якісну інформацію про стан збереження держ. частини М. ф. У. в усій його повноті, провести аналіз відповідності поточ. стану світ. стандартам щодо збереження, запропонувати шляхи вирішення проблеми, враховуючи наявні для цього кошти, людські й тех. ресурси.

Рекомендована література

1. Рябчикова Ф. Д. Чи потрібен Україні Зведений каталог Музейного фонду України? // Пр. Центру пам'яткознавства. 2016. Вип. 29;
2. Її ж. Музейний фонд України: музеологічний аналіз правової дефініції // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. 2017. Вип. 22 (обидві – Київ).

Бібліографічний опис:

Музейний фонд України / Л. Д. Федорова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-69871>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).